

Terugkeer naar het museum na de corona-lockdown

Zorg voor collecties en historische interieurs

Marysa Otte, Amsterdam Museum
Versie 26 mei 2020 (2)

Het klaar maken van het museum voor ontvangst van bezoekers na de sluitingsperiode in verband met het Corona-virus leidt tot veel activiteiten. Het museum moet 1,5-meter-proof worden gemaakt.

De Museumvereniging heeft hiervoor een protocol ontwikkeld. Zie: https://museumcontact.nl/system/files/field_attachments/200520_mv_protocol_voor_veilige_en_verantwoorde_heropening_van_musea.pdf (versie 16 mei 2020)

Vanzelfsprekend gelden de bekende afstands- en gedragsregels rond het coronavirus. Die zijn op veel plaatsen te vinden en in dit stuk niet opgenomen. Hier wordt ingegaan op de collectie.

De collectie in het museum is mogelijk langere tijd niet onderhouden. Een speciaal geval zijn historische interieurs: hoe kun je die reinigen? Op basis van verschillende (internationale) bronnen is een Nederlandstalige handreiking gemaakt voor omgang met de collectie.

Ontstoffen van oppervlakken van objecten bij terugkeer

Als niemand de voorgaande dagen aan de voorwerpen heeft gezeten en er ook niet of nauwelijks mensen aanwezig zijn geweest, dan is de kans dat objecten sporen van het corona-virus bevatten zeer klein.

Raak het voorwerp alleen met schone handschoenen en materialen voor ontstoffen aan. Dek een voorwerp af met een schone Tyvek of katoendoek voordat vloer en omgeving worden gereinigd.

Isolatie van museumobjecten en (onderdelen van) historische interieurs

De kans dat mensen via een museumobjecten het virus oplopen is klein. Museummedewerkers zullen de voorwerpen met handschoenen aanraken en verplaatsen met de nodige voorzorgsmaatregelen (en niet werken als ze ziek zijn). Bezoekers mogen de collectie doorgaans niet aanraken en komen niet naar het museum als ze ziekteverschijnselen hebben.

Mocht er toch sprake zijn van (mogelijke) aanwezigheid van het virus op de collectie of op onderdelen van historische interieurs, dan kunnen hierop kunnen geen bleekmiddelen, zeep- of oplosmiddelen toegepast worden om ze te ontsmetten, omdat dat schade kan veroorzaken.

Voor een voorwerp dat toch besmet is geraakt, of van besmetting wordt verdacht is **isolatie (quarantaine)** de beste methode.

Hoelang kan het virus overleven op een oppervlak

Als het virus op een oppervlak terecht komt dan zal het meestal langer overleven op harde gladde materialen, dan op zachte poreuze:

Surface	Length of time
Metals	5 days
Wood	4 days
Paper	4-5 days
Glass	4-5 days
Plastics	6-9 days
Ceramics	5 days
Stone **	2-12 days

Uit: <https://www.ncptt.nps.gov/blog/covid-19-basics-disinfecting-cultural-resources/?fbclid=IwAR1Ds8IZFcm7ePifc7pmaqjtslcro3hjV3BF7OB2XzdXS6WTofIUUGjOC4k>

Andere bronnen gaan van kortere tijden uit, nog niet alles is hierover bekend! Meerdere bronnen raden daarom voor nu 9 dagen aan.

NB:

- Het RIVM geeft aan dat de kans dat een besmetting door contact met een oppervlak met virus na 24 uur zo goed als uitgesloten is.
- Boeken van openbare bibliotheken worden na een quarantaineperiode van 72 uur weer vrijgegeven voor nieuwe leners.

Isolatie in het museum

Bij besmetting van delen van de ruimte en van de objecten is het het veiligst om de gehele ruimte te sluiten.

Bij besmetting van enkele objecten kan, met in achtneming van de veiligheid van medewerkers, het voorwerp verpakt worden en daarna vervoerd worden naar een isolatieruimte.

- Wijs een isolatieruimte aan. Zet hier geen andere voorwerpen in en betreedt de ruimte uitsluitend voor halen/brengen van voorwerpen. Sluit de deur voor derden en vermeldt op de deur "Isolatieruimte. Niet toegankelijk" (oid).
- Kleine voorwerpen kunnen geheel ingepakt in plastic (grip)zakjes gedurende de isolatie-periode weg worden gezet. NB Houdt er rekening mee dat het virus op plastic lang aanwezig kan blijven.

Een standaard isolatietijd voor alle voorwerpen van 9 dagen, maakt het werk eenvoudiger, en is - gezien de gegevens van het RIVM en de bibliotheken- ruim.

Schoonmaken van de museumzalen

Zorg dat water en schoonmaakmiddelen (zeep, bleek, oplosmiddel, al dan niet in de vorm van sprays) die gebruikt worden voor de reiniging van de rest van de inrichting van museumzalen niet op de voorwerpen terecht komen. Verplaats voorwerpen of dek ze tijdelijk af. Maak hierover afspraken met de schoonmakers.

Voorwerpen in vitrines kunnen er meestal in blijven staan, tenzij ze stoffig zijn geworden. Reinig de buitenzijde van de vitrine, waarbij het reinigingsmiddel nooit direct op de vitrine wordt gespoten, maar altijd op een schoonmaakdoek.

Aanpassen van de bezoekersroute en aanpassen plaatsing voorwerpen

Bij het aanpassen van de route en het evt verbreden ervan voor bezoekers dient er op te worden gelet dat ook de voorwerpen veilig staan opgesteld. Plaats objecten buiten de loop, zodat ze de komende tijd niet steeds ontstofst hoeven te worden en ze minder kans lopen op aanraking en daarmee een mogelijke besmetting. Houdt hierbij aan dat voorwerpen zoveel als mogelijk buiten reikafstand worden geplaatst (meestal ca 90 cm vanaf het gemakkelijkst te bereiken punt).

Net als altijd worden bezoekers erop gewezen dat voorwerpen niet mogen worden aangeraakt! In smalle ruimten kan de toepassing van vitrines helpen om de route voor bezoekers te verbreden. Je kunt dan dichters langs de voorwerpen lopen, zonder dat deze worden aangeraakt of snel vervuilen. Houdt wel rekening met meer schoonmaaktijd van vitrines.

Historische interieurs en schoonmaken of desinfecteren

In historische interieurs zijn meestal interieuronderdelen aanwezig die wél gehanteerd worden door bezoekers. Bijvoorbeeld deurkrukken, trapleuningen of historische meubels waar men op mag zitten.

- Het vergt kennis en kunde van restauratoren om voor deze voorwerpen en onderdelen de juiste reinigingsmiddelen of methoden toe te passen of daar begeleiding in te bieden. | NB: ga ervan uit dat het reinigen van sommige oppervlakken dagelijks of vaak moet gebeuren; de methode dient dus geschikt te zijn voor toepassing gedurende een lange tijd.
- Daar waar reinigingsmiddelen (kunnen) leiden tot schade aan het historisch interieur zijn er verschillende opties:
 - tijdelijke extra bescherming (bijv afdekken met plexiglas van historische trapleuningen),
 - tijdelijk afschermen voor bezoekers (bijv historisch zitmeubel zodanig opstellen dat er niet meer op gezeten kan worden)
 - tijdelijke verwijdering van onderdelen tot betere tijden
 - tijdelijke vervanging van historische onderdelen die veel worden gebruikt en niet gereinigd kunnen worden met desinfecterende middelen (bijv deurkrukken).

Aanbrengen van tijdelijke bewegwijzing

Vermijd het gebruik van bewegwijzing (aanduidingen van looppaden etc) in historische huizen als dat mogelijk is. Ze kunnen de historische sensatie verstoren. Uiteraard blijft de veiligheid van bezoekers en personeel voorop staan en moet de bewegwijzing of de mondelinge aanwijzing van museummedewerkers duidelijk zijn voor bezoekers!

Breng bewegwijzing zo min mogelijk aan op historische oppervlakken. Daar waar dat toch noodzakelijk is: gebruik er veilige en later weer goed verwijderbare materialen voor. Vermijd lijmstoffen en gemakkelijk omvallende wegwijzers, of wegwijzers met scherpe onderdelen.

Bezoekers en reinigingsmiddelen

- Biedt reinigingsmaterialen (zeep, sprays, handgel) aan in niet-collectieruimten (entreegebied, toiletten), zodat deze middelen niet direct met de collectie in contact komen,
- Daar waar touchscreens oid in ruimten met collectie worden gebruikt en gereinigd dienen te worden: maak gebruik van kant-en-klare desinfecterende doekjes en biedt een prullenbak aan.

Beschermingsmiddelen voor medewerkers

Voor zover nu bekend zijn er geen specifieke richtlijnen voor werken in het museum en daarvoor aangeraden beschermingsmiddelen.

De Museumvereniging verwijst in het protocol bij het werken met collecties naar de hygiënemaatregelen van het RIVM. (protocolregel 29, 30 en 3, versie 16 mei 2020)

Het RIVM raadt handschoenen aan. (Niet medische) mondkapjes zijn optioneel, evenals oogbescherming. Lange mouwen zijn een goede optie, je armen wassen kan ook.

De Museumvereniging verwijst voor schoonmakers naar het schoonmaakprotocol van de schoonmaakbranche. (protocolregel 47) <https://www.osb.nl/schoonmaak-in-anderhalve-meter-economie>. Van toepassing is protocol A tbv ruimten waar geen coronapatiënten worden behandeld. Hierin worden handschoenen, neusmondmasker, bril en schort met lange mouwen voorgeschreven wanneer de afstand van 1,5 meter tot anderen niet kan worden gewaarborgd. Als er wél afstand kan worden bewaard gelden de normale beschermingsmiddelen (handschoenen bij toiletreiniging bijv).

Onderstaand is grotendeels in lijn met RIVM. Elk museum heeft hierin zijn eigen verantwoordelijkheid.

- **Handschoenen** aan doen is bij het omgaan met verschillende collecties ook buiten coronatijd een normale gang van zaken. Nu zeker doen. Was je handen of gebruik desinfecterende gel vooraf en ook na het uitdoen van de handschoenen, omdat het uitdoen vaak enige aanraking van de blote handen oplevert.
- **Mondkapjes.** Bij werkzaamheden zal je voorwerpen soms dicht benaderen, terwijl je ze afstoft. Het dragen van (niet medische) mondkapjes is bij stoffige werkzaamheden aan te raden, ook vanwege bescherming tegen stof.
Bij het verplaatsen van voorwerpen met meerdere personen kun je niet altijd voldoende afstand houden. Het dragen van een niet-medisch mondkapje biedt dan enige bescherming tegen verspreiding van niesdruppels. Vergelijk dit met de maatregelen die vanaf 1 juni gelden in het Openbaar Vervoer.
De wens van één van de medewerkers om een mondkapje te dragen gaat hierbij voor. Als je alleen werkt, of steeds voldoende afstand houdt tot anderen, is het dragen van een mondkapje niet noodzakelijk om anderen te beschermen.
Mocht zich een situatie voordoen waarin een directe besmetting op een object wordt vermoed, neem dan het zekere voor het onzekere en draag een FFP2 of FFP3-mondmasker en bril.
Raak mondkapje en bril zo min mogelijk aan en zet het zo min mogelijk op en af.
- **Werkkleding.** Schone stofjassen of werkkleding met lange mouwen die eenvoudig uitgetrokken kan worden (niet over het hoofd) zijn aan te raden als extra bescherming tegen stof en biedt ook enige bescherming tegen het virus.

Organisatie van het werk

- Spreek duidelijk af wie aanwezig (mogen) zijn.
- Werk in je eentje als dat mogelijk is.
- Werk je samen? Dan zoveel als mogelijk in vaste teams.
- Zet in de eerste ruimte alle veiligheidsmaterialen klaar op schone tafels met voldoende ruimte.
- Gebruik je eigen fysieke materialen (pen, laptop, mesje, schaar etc).
- Neem geen onnodige eigen spullen mee de zaal in. Bewaar die bijvoorbeeld in een kluisje.

Op de website van de NRG hebben enkele musea hun protocollen gedeeld.
<https://www.nederlandseregistrarsgroep.nl/informatie.html>

Inkomende en uitgaande objecten

Kunsttransporten

Voor kunsttransporten geldt het Coronaprotocol voor de sector Transport en Logistiek.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/04/22/bijlage-1-coronaprotocol-transport-en-logistiek>

Verzoek externe transporteurs met wie je de komende tijd samenwerkt zich hieraan te houden en stel ze op de hoogte van extra veiligheidsmaatregelen op de betreffende locatie.

Veel kunsttransportbedrijven hebben al zelf protocollen opgesteld. Vraag hiernaar en spreek ze door. Er wordt door de kunsttransporteurs digitaal ondertekenen aangeboden en er wordt gewerkt aan mogelijkheden om veilig bijrijders of koeriers mee te nemen én om virtueel te koerieren.

Op de NRG-website staan de protocollen van twee kunstvervoerders.

<https://www.nederlandseregistrarsgroep.nl/informatie.html>

Eigen vervoer en transporten met huurauto.

Soms worden huurauto's gebruikt voor het vervoer van medewerkers naar lastig bereikbare locaties. In sommige gevallen vindt vervoer van tentoonstellingsmaterialen of (nieuwe) objecten in huurauto's plaats. Overleg met de verhuurder of er extra maatregelen zijn getroffen om de auto te ontsmetten (bv extra luchtperiode, ontsmetting van stuur, versnellingspook, deurklink, touchscreen, etc.). Neem desinfecterende gel en doekjes mee en desinfecteer bij twijfel zelf nog eens de relevante onderdelen.

Probeer bij voorkeur alleen te reizen; dit is in geval van vervoer van objecten echter niet altijd veilig.

- doordat men dicht bij elkaar zit, is er een groter risico om het coronavirus te krijgen én om het te verspreiden. Probeer een wat ruimer model auto te huren, houdt onderling zoveel mogelijk afstand van elkaar; gebruik een mondkapje (zoals bij Openbaar Vervoer)
- neem telkens op dezelfde plek plaats;
- zorg voor optimale hygiëne door de bedieningsmiddelen extra te reinigen (stuur, versnellingspook, deurklink, touchscreen, etc.) en regelmatig te desinfecteren met 70% isopropylalcoholdoekjes.

Neem van te voren contact op met de bestemming en stel deze evt. op de hoogte van de extra maatregelen zodat iedereen goed voorbereid is.

Informeer bij particulieren op de dag zelf of iemand in het huishouden gezondheidsklachten mogelijk gerelateerd aan Corona heeft, stel bij twijfel het transport uit.

Overleg bij particulieren die tot de groep 'kwetsbare personen' behoren of evt. een ander persoon/familielid het contactpersoon op locatie kan zijn.

Extra maatregelen:

- draag handschoenen; als afstand niet gewaarborgd kan worden eventueel ook andere beschermingsmiddelen,
- Zorg ervoor dat het bewijs van ontvangst/afgifte van te voren al zo compleet mogelijk is ingevuld
- vraag de ontvangende partij een eigen pen te gebruiken voor het ondertekenen van het ontvangstbewijs.

Bronnen

Erfgoedwebsites

ICCROM

Tips en andere informatie

<https://www.iccrom.org/tips-and-resources>

Verwijzing naar assessmentformulier

https://www.iccrom.org/sites/default/files/01_ICCROM_Assessment-form_Movable.pdf

Verdere verwijzingen

<https://www.iccrom.org/relevant-links>

CCI Canada

Dit overzicht gaat op veel vragen in: https://www.cac-accr.ca/wp-content/uploads/dlm_uploads/2020/04/cci_covid-19_en_2020-04-17.pdf

RCE, Nederland

Doorverwijzingen naar internationale informatie en twee-wekelijkse nieuwsbrief

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/corona-en-erfgoed>

Protocol monumenten

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/corona-en-erfgoed/documenten/publicaties/2020/01/01/protocol-monumenten>

FARO, Vlaanderen

<https://faro.be/blogs/faro/update-de-impact-van-covid-19-faro-bundelt-uw-vragen>

Overige praktische tips (voor de Belgische situatie):

<https://www.faro.be/blogs/bart-de-nil/vvbad-lanceert-gids-met-adviezen-voor-exitstrategie-informatiesector>

Museumvereniging en Museumcontact

Definitief protocol van 20 mei 2020. Het actuele protocol vind je steeds op museumcontact.nl/protocol

https://museumcontact.nl/system/files/field_attachments/200520_mv_protocol_voor_veilige_en_verantwoorde_heropening_van_musea.pdf

Toolkit Museumcontact: hierin vind je printbare voorbeelden van pictogrammen voor tijdelijke bewegwijzering.

<https://museumcontact.nl/bestanden/toolkitdefzip>

Zie voor info over het inrichten van ruimten ook de tips op:

https://www.nederlandserregistrarsgroep.nl/assets/Het%20veilige%20museum_coronamaatregelen%20-%20Studio%20Berry%20Slok.pdf (van ontwerper Berry Slok)

Bibliotheken, onderzoek aan collecties

https://www.debibliotheken.nl/wp-content/uploads/2020/03/20_000_Protocolen_Lenen_en_inleveren_materialen_A4.pdf

Protocol van de openbare bibliotheken in Nederland

- 72 uur quarantaine
- Pak als klant alleen het boek dat je wilt lenen, vermijdt aanraken van andere boeken

<https://www.vvbad.be/nieuws/exitstrategie-voor-de-informatiesector>

Van de Belgische informatie-sector

<https://www.nedcc.org/free-resources/preservation-leaflets/3.-emergency-management/3.5-disinfecting-books>

Raadt eveneens de 72-uur-quarantaine om te desinfecteren aan.

<https://www.loc.gov/preservation/scientists/projects/sanitize.html> gebruik van hand-sanitizers (gels).

Raadt het gebruik van handgels af.

Schoonmaken

Naast de in de tekst genoemde, hieronder nog twee andere:

<https://www.zorg-gericht.nl/werken-in-de-zorg-met-corona-covid-19/hoe-kunnen-schoonmakers-veilig-werken-zorg-en-corona/>

<https://www.cdc.gov/hai/pdfs/ppe/PPE-Sequence.pdf>

Leveranciers

<https://artsalvage.nl/> biedt o.a. beschermings- en reinigingsmiddelen aan en geeft ook cursussen en bidet praktische hulp

<https://www.helicon-cs.com/NL/home.html> biedt praktische hulp, materialen en chatfunctie over corona

<https://www.labshop.nl/> Heeft assortiment uitgebreid met bijv desinfectiezuilen

Met dank aan CHV-coördinatorteam Amsterdam Centrum voor hun bijdragen en RIVM voor telefonisch advies

Dit document biedt informatie en is geen protocol.

Het is een groeidocument, mogelijk volgt een nieuwe versie met aanpassingen.